

МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

О.А. Стукало, старший викладач

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Розглянуто зміст дидактичних понять «метод» та «прийом» у контексті професійного навчання латинської мови. Детально проаналізовано окремі методи навчання латинської мови.

Професійне навчання, мова спеціального призначення, методи та прийоми навчання.

У навчальних закладах багатьох країн світу латинська мова була основною й обов'язковою дисципліною. Ця традиція відтепер відновлюється. Знання латинської мови в наш час потрібне спеціалістам різних галузей науки, оскільки соціально-політичні, біологічні, технічні, медичні, юридичні, філологічні та інші наукові терміни походять переважно з латинської мови.

Перш за все, латинська мова пов'язана з анатомічною, медичною та фармакологічною номенклатурою. Разом з тим, латинська і латинізована грецька лексика є основним джерелом поповнення безперервно зростаючої термінології в усіх галузях науки. Латинська мова – це своєрідний будівельний матеріал, з якого утворюються нові терміни. Відомо, що на її базі формується основа термінології і жодна наука не може обійтися без знання цих основ. Значення латинської мови багатогранне. Стародавній Рим залишив людству велику скарбницю художньої та наукової літератури. Афоризми латинських авторів, прислів'я і вислови є джерелом цитат для ораторів та письменників, учених і державних діячів, журналістів і дипломатів. Отже, латинська мова має велике прикладне застосування у різних сферах науки. Актуальним і в наш час залишається вислів видатного оратора й письменника Ціцерона: «Non tam praeclaram est scire Latine, quam turpe est nescire» – Не настільки похвально знати латину, наскільки ганебно – не знати її [6, с. 15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення проблеми навчання мов для спеціального використання посідають важливе місце в дослідженнях багатьох авторів. Серед них слід зазначити наукові праці Т. І. Борисенко, А. І. Комарової, В. М. Шовкового та О. Б. Яковлевої.

На жаль, у наш час науковці приділяють недостатньо уваги проблемам навчання окремих мов для спеціального використання, про що свідчить відсутність спеціальних досліджень, присвячених теоретичним аспектам навчання студентів аграрних спеціальностей латинської мови. Це зумовлює необхідність конкретизувати зміст поняття «метод», що є одним з актуальних питань організації професійного навчання латинської мови студентів вищих аграрних навчальних закладів.

Мета статті є детальний розгляд та конкретизація змісту термінів «метод» та «прийом» стосовно навчання латинської мови для спеціальних потреб, аналіз найбільш дієвих методів навчання латинської мови.

Виклад основного матеріалу. Мета, зміст, методи, форми, прийоми організації та проведення навчання обумовлені дидактичними принципами – вихідними положеннями, які визначають його стратегію і тактику.

Урахування фахової орієнтації та спеціалізації дозволяє розглядати теоретичні та практичні аспекти методики навчання латинської мови в аграрних навчальних

зкладах як різновид мови спеціального призначення. У ВНЗ аграрного профілю латинська мова виступає складовою професійної підготовки майбутнього фахівця, тому кінцевою метою викладання дисципліни майбутнім ветеринарам є навчити їх використовувати латинські терміни в практичній діяльності.

Перед нами постає вимога обґрунтування провідного методу навчання, утвореного методом викладання (використовується викладачем) та методом учіння (використовується у процесі пізнавальної та практичної діяльності особами, що навчаються) [9, с. 102]. Поняття «метод навчання» в сучасній науці має кілька трактувань.

Метод – (від грец. *metodos* – шлях до чого-небудь) означає спосіб діяльності, спрямованої на досягнення певної мети; форму руху змісту навчального матеріалу; упорядковану сукупність методичних прийомів, дій та логічних операцій, за допомогою яких організовується навчальна діяльність студентів та процес засвоєння знань; форму обміну навчальною інформацією між тим, хто навчає, і тим, хто вчиться [1].

Що стосується змісту поняття «метод навчання» більшість науковців вважають, що метод – це система послідовних дій осіб, що навчають та осіб, що навчаються, яка забезпечує взаємодію цих сторін та входить у технологію навчання у якості складової «як вчити» [7, с. 14].

Щоб здійснити педагогічно обґрунтований вибір методів, необхідно, насамперед, знати можливості й обмеження всіх методів навчання, розуміти, які завдання й за яких умов можна успішно розв'язати за допомогою тих чи інших методів, а для розв'язання яких вони є малоефективними. Педагогічному працівникові необхідно виявити максимум самостійності, тому що жодних програмних вказівок з цього питання давати «зверху» недоцільно. Занадто різноманітними є конкретні ситуації навчання.

Процес навчання, у якому наявні організаційно-дійовий, стимулюючий і контрольно-оцінювальний компоненти, та саме розуміння навчальної діяльності дозволило науковцям відокремити три великі групи методів. Перша група – методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності, завдяки яким забезпечується процес опосередкування особистістю навчальної інформації. До другої групи вченим були віднесені методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності, які забезпечують найважливіші функції регулювання навчальної діяльності, її пізнавальної, вольової, емоційної активізації. Третя група методів представлена методами контролю та самоконтролю ефективності навчально-пізнавальної діяльності. Запропонована класифікація дозволяє не лише відокремлювати в структурі кожної групи конкретні методи за їхньою домінуючою функцією, яка певною мірою завжди реалізує освітню, виховну та розвивальну функції, але й у разі потреби поповнювати кожну групу новими методами.

Обмежимося аналізом методів першої та третьої групи, оскільки методи другої групи, на нашу думку, повинні бути об'єктом спеціального дослідження.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності можуть бути представлені репродуктивними та пошуковими методами [2].

Сутність проблемно-пошукових методів – у створенні викладачем проблемної ситуації, активних роздумах тих, хто навчається, та самостійному просуванні на цій основі до засвоєння нових знань. Протягом останніх років побутувала думка, що використання інформаційно-рецептивного та репродуктивного методів – один із негативів традиційного навчання, оскільки їх сутність зводиться до процесу трансляції вже готових знань студентам [4].

Методи контролю і самоконтролю спрямовані на перевірку рівня засвоєння знань тими, хто навчається, та сформованості вмінь та навичок. Існують такі методи контролю: спостереження за різними видами діяльності учнів на занятті, усна перевірка, письмова перевірка, контрольні роботи, домашні завдання, графічна перевірка, перевірка практикою, тестова перевірка.

Методи усного контролю – здійснюється шляхом індивідуального та фронтального опитування. Під час фронтального опитування викладач пропонує серію логічно пов'язаних між собою запитань для всіх, хто навчається. Фронтальне опитування сприяє систематизації знань, розвиває навчальну активність, але не враховує індивідуальний темп мислення, стимулює прості відповіді. Саме тому його необхідно поєднувати з індивідуальним опитуванням. Ефективність методів усного контролю залежить від ретельної підготовки того, хто навчає, чіткості формулювання запитань (зрозумілі, лаконічні), від ступеня їх проблемності.

Методи письмового контролю спрямовані на аналіз документального матеріалу, визначення характеру допущених помилок, визначення засобів їх подолання. Найбільш поширеними є такі методи письмового контролю: контрольні роботи, диктанти, письмові заліки, контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей).

Метод самоконтролю спрямований на формування вміння усвідомлено регулювати власну навчальну діяльність, удосконалювати її, попереджати помилки та неточності. Важливими засобами формування умінь самоконтролю є усвідомлення правильності операцій і дій, робота з контрольними запитаннями, контроль з боку викладача, самооцінка.

Вибір основного методу навчання латинської мови обумовлюється професійною орієнтацією навчального закладу. Так, у навчальних закладах гуманітарного профілю латинська мова вивчається як загальноосвітня лінгвістична дисципліна, що зумовлює мету навчання в складі загальної фахової підготовки майбутнього спеціаліста – розширення лінгвістичного кругозору, розвиток абстрактного граматичного мислення та наукового підходу до рідної чи іноземної мови, внаслідок чого провідний метод навчання – порівняльно-зіставний [5].

В. М. Шовковий вважає, що провідним методом у процесі підготовки кваліфікованих фахівців з класичних мов є зіставний метод як такий, що оптимально забезпечує формування граматичної компетенції студентів-класиків [10].

Загальновідомо, що основу латинської мови як мови для спеціальних потреб становлять термінологічні одиниці, під якими розуміємо власне терміни та номенклатурні найменування, які завжди співвіднесені зі спеціальними поняттями. Наукові назви всіх систематичних груп рослинного і тваринного світу (таксони)

латинські або латинізовані, видові назви – біномінальні (бінарні), а родові – універсальні. Усе це повинен засвоїти майбутній фахівець. Оволодіння знаннями мови створює передумови для розкриття семантики незнайомих термінів за допомогою їх аналізу та розуміння складових частин, а повторюваність терміноелементів сприяє закріпленню і формуванню потенційного термінологічного словника фахівця. У майбутній професії це забезпечує грамотність спеціаліста, а також міжнародне термінологічне порозуміння між фахівцями.

У питанні щодо розуміння змісту поняття «методичний прийом» ми згодні з науковцями, які вважають, що у структурі методів виділяють прийоми і кожний метод можна представити як сукупність методичних прийомів. Отже, прийом – це елемент методу. Елементи методів не є сумою окремих частин цілого, а системою, що об'єднана логікою дидактичного завдання. Якщо метод є способом діяльності, що охоплює весь шлях її протікання, то прийом – це окремий крок, дія в реалізації методу. Необхідно розрізняти прийоми розумової діяльності (логічні прийоми) – виділення головного, аналогія, конкретизація, порівняння та ін., а також прийоми навчальної роботи – розв'язування задач, прикладів, граматичний розбір тощо. Логічні прийоми є однаковими в різних методах. Прийоми навчання – це окремі операції, розумові чи практичні дії викладача або студентів, які розкривають або доповнюють спосіб засвоєння матеріалу, що відтворює цей метод. Наприклад, прийоми активізації розумової діяльності при усному викладі знань (порівняння, зіставлення); прийом стимулювання, контролю, взаємоконтролю й самоконтролю; метод бесіди включає такі прийоми: виклад інформації, активізацію уваги та мислення, прийоми запам'ятовування, ілюстрації, демонстрації тощо.

Таким чином, провідними методами та прийомами навчання латинської фахової термінології є репродуктивні методи, методи контролю і самоконтролю та відповідні прийоми, що забезпечують засвоєння та подальше використання латинських термінів та номенклатурних найменувань у фаховому усному та писемному мовленні.

На жаль, більшість підручників латинської мови в нашій країні створювалася викладачами, що одержали освіту і мають досвід роботи на факультетах і відділеннях класичної філології. Викладання латинської мови на таких факультетах має ряд особливостей: високий загальноосвітній рівень абітурієнтів, їх профільованість за мовними дисциплінами, велика кількість годин, що відводиться на вивчення мови, наявність великої кількості «супутніх» дисциплін: історії Стародавнього Риму, історії римської літератури тощо. Усе це дає змогу вивчати мову майже виключно за допомогою читання та аналізу великої кількості текстів. Практично всі наявні в нашій країні підручники латинської мови складаються з опису граматики, текстів для читання і словника. Вправи, спрямовані на відпрацювання та засвоєння правил читання, граматичних правил та лексичного матеріалу, у наявних підручниках майже повністю відсутні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Такий спосіб викладання латинської мови в аграрних ВНЗ вкрай неефективний. Невелика кількість годин, що відводиться на викладання латинської мови, відсутність у студентів навичок та

вмінь роботи з мовними структурами вимагають більш інтенсивних методів викладання мови; припускають розробку системи вправ, що сприяють успішному засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо застосування нових методик, зокрема, методики викладання латинської мови на основі деяких елементів методик викладання сучасних іноземних мов з метою активізації розумової діяльності студентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексюк А. М. Методи навчання і методи учіння. / А. М. Алексюк. – К. : Знання, 1980. – 48 с.
2. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1989. – 559 с.
3. Барановська Л. В. Теоретико-методичні основи навчання професійного спілкування студентів вищого аграрного навчального закладу: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец.13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л. В. Барановська. – К., 2005. – 43 с.
4. Волкова А.А. Психология и педагогика / А.А. Волкова, Л.В. Димитрова. – 2-е изд. Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. – 249 с.
5. Кацман Н.Л. Методика преподавания латинского языка / Н. Л. Кацман. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 256 с.
6. Ревак Н. Г. Латинська мова (для спеціальних факультетів) / Н. Г.Ревак, В.Т.Сулим. – Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 240 с.
7. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
8. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку для делового общения: Учеб. пособие / О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко. – К. : Ленвит, 2004. – 192с.
9. Устемиров К. Профессиональная педагогика / К. Устемиров, Н. Р. Шаметов, И. Б. Васильев. – Алматы : ТОО «Акнур и Ке», 2005. – 432 с.
10. Шовковий В.М. Методичні основи застосування взаємозіставного методу в навчанні граматики класичних мов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання» / В.М. Шовковий. – К., 2004. – 23 с.

References

1. Aleksyuk A. M. Metody navchannya i metody uchinnya. / A.M. Aleksyuk. – K. : Znannya, 1980. – 48 s.
2. Babanskij Yu.K. Izbrannye pedagogicheskie trudy / Yu.K. Babanskij. – M. : Pedagogika, 1989. – 559 s.
3. Baranovs'ka L. V. Teoretyko-metodychni osnovy navchannya profesiynoho spilkuvannya studentiv vyshchoho ahrarnoho navchal'noho zakladu: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: spets.13.00.04 “Teoriya i metodyka profesiynoyi osvity” / L.V. Baranovs'ka. – K., 2005. – 43 s.
4. Volkova A.A. Psixologiya i pedagogika / A.A. Volkova, L.V. Dimitrova. – 2-e izd. Rostov-na-Donu: Feniks, 2005. – 249 s.

5. Kacman N.L. Metodika преподаvaniya latinskogo yazyka / N.L. Kacman. – M. : Gumanit. izd. centr VLADOS, 2003. – 256 s.

6. Revak N. H., Sulym V. T. Latyns'ka mova (dlya nespetsial'nykh fakul'tetiv) / N. H.Revak, V.T.Sulym. – L'viv: LNU im. Ivana Franka, 2002. – 240 s.

7. Rogova G.V. Metodika obucheniya inostrannym yazykam v srednej shkole / G.V. Rogova, F.M. Rabinovich, T.E. Saxarova. – M. : Prosveshhenie, 1991. – 287 s.

8. Tarnopol'skij O.B. Metodika obucheniya anglijskomu yazyku dlya delovogo obshheniya : ucheb. posobie / O.B. Tarnopol'skij, S.P. Kozhushko. – K. : Lenvit, 2004. – 192 s.

9. Ustemirov K. Professional'naya pedagogika / K. Ustemirov, N. R. Shametov, I. B. Vasil'ev. – Almaty : TOO «Aknur i Ke», 2005. – 432 s.

10. Shovkovyy V.M. Metodychni osnovy zastosuvannya vzayemozistavnoho metodu v navchanni hramatyky klasychnykh mov : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 - «Teoriya i metodyka navchannya» / V.M. Shovkovyy. – K., 2004. – 23 s.

Рассмотрено содержание дидактических понятий «метод» и «прием» в контексте профессионального обучения латинскому языку. Подробно рассмотрены некоторые методы обучения латинскому языку.

Профессиональное обучение, язык специального назначения, методы и приемы обучения.

The content of teaching concepts of "method" and "technique" in the context of professional learning of Latin. Some methods of teaching Latin are considered in detail. In educational establishments around the world Latin was the main and obligatory discipline. This tradition is now restored. Knowledge of Latin in our time is required for professionals from different fields of science as social, political, biological, technical, medical, legal, philological and other scientific terms originate mainly from Latin. Latin is related to anatomical, medical and pharmacological nomenclature. However, Latin and Latinized Greek vocabulary is the main source of replenishment of continuously growing terminology in all fields of science. Latin - is a kind building material with the help of which new terms are formed. It is known that terminology is formed on the basis of Latin and any science cannot manage without the knowledge of these basics. The value of Latin is multifaceted.

The choice of the basic method of teaching Latin is conditioned by vocational guidance of institution. Latin is taught as general linguistic discipline in educational establishments that leads to the training as part of the general professional training of future specialists - expanding horizons, linguistic and grammatical development of abstract thinking and scientific approach to native or foreign language.

Perspective trend of future research is the application of new techniques, including methods of teaching Latin with the help of some elements of modern methods of teaching foreign languages to enhance mental activity of students.

Professional training, language for special purposes, methods and techniques of teaching.